

a kötet által kijelölt kritikai pozíciónak lehetnek gyakorlati hátulütői, a tanulmányok összességében törekednek, és képesek is mind a helyi kulturális kontextus, mind saját elemzői pozíciójuk reflektálására. A kötet valószínűleg kézikönyvként is jól hasznosítható lesz az egyetemi oktatásban, és kétség kívül hozzásegítheti az olvasót a tér, a társadalmi nem, az etnicitás, és az identitás közötti szövevényes háló árnyaltabb megértéséhez. A

szövegek fontos támpontok lehetnek későbbi vizsgálatokhoz, mind a filmtörténet, az emlékezettörténet, az etnicitás és a genderkutatás perspektíváiból.

Visnyei Petra
anglisztika PhD hallgató,
Debreceni Egyetem

**Goretity József (szerk.): Настоящее и будущее русской литературы
Az orosz irodalom jelene és jövője.**

Didakt Kiadó, Debrecen, 2019. 265 oldal

Az új évezred óta, Magyarországon – köszönhetően a kiváló hazai műfordítóknak: Goretity Józsefnek, M. Nagy Miklósnak, Hetényi Zsuzsának, vagy a sajnos már elhunyt Bratka Lászlónak – több mint hatvan orosz szerző munkája jelent meg, és ennek következtében a kortárs orosz irodalom az egyik legjobban reprezentált európai irodalommal válhatott Magyarországon. Azonban napjainkban is felfedezhetők még a nyomai azoknak a sztereotípiáknak és kliséknek, amelyek a rendszerváltás előtti időszakban alakultak ki – itt most nem részletezendő okok folytán –, és összeforrtak az orosz irodalommal. A sztereotípiákon túl azonban az is

világosan látszik, hogy roppant izgalmas és pezsgő irodalmi életről van szó, amely nem véletlenül válhatott népszerűvé világszerte. Ezért jogosan tehetjük fel a kérdést: Mi a helyzet napjaink orosz irodalmával? Milyen tendenciák, irányzatok alakítják a mai orosz irodalmi életet, és milyen perspektívák állnak előtte?

Ezekre a kérdésekre keresi a választ, illetve igyekszik végérvényesen lebontani az orosz irodalommal kapcsolatos avított kliséket és sztereotípiákat Az *orosz irodalom jelene és jövője* című konferenciasorozat, amelyet 2014 óta minden évben megrendez a Debreceni Egyetem Szlavisztikai Intézete és Orosz Központja. A konferenciák visszatérő vendégei az orosz irodalmi élet olyan jeles képviselői, mint Natalja Ivanova, aki az egyik legnevesebb orosz „vastag irodalmi folyóirat”, a *Znamja* főszerkesztő-helyettese; Olga Novikova, irodalomkritikus, egy másik neves folyóirat, a *Novij mir* szerkesztőbizottságának tagja; a szépíróként is ismert Alisza Ganyjeva, aki egy izgalmas irodalomkritikai csoport, a PoPuGan tagja; Marija Csernyjak, a Szentpétervári Herzen Állami Pedagógiai Egyetem professzora; Tamara Gyjakova, a Voronyezsi Állami Egyetem kulturológusa; és végül, de nem utolsó sorban Borisz Taraszov, filozófus és irodalmár, a Gorkij Irodalmi Főiskola egykori rektora. Az oroszországi előadók mellett hazai szlavisták is rendszeres

résztevői a konferenciáknak, akik rendszeresen publikálnak mind oroszul, mind magyar nyelven, többek között Gilbert Edit, Kalafatics Zsuzsanna, Kalavszky Zsófia, Molnár Angelika, Regéczi Ildikó és Goretity József.

Az előbb felsorolt szakemberek a konferenciák alkalmával az orosz irodalmat érintő legaktuálisabb kérdéseket vitatják meg, olyanokat, mint a kortárs orosz irodalom irányzatai és főbb tendenciái – az orosz posztmodern és az „újrealizmus” problematikája, a klasszikus és a kortárs orosz irodalom kölcsönhatásai, a klasszikus hagyományok továbbélése a kortárs orosz prózában, korunk technikai vívmányainak hatásai az irodalomra. Ennek a többéves konferenciasorozatnak az anyagából szerkesztette Goretity József Az *orosz irodalom jelene és jövője* [Настоящее и будущее русской литературы] című orosz nyelvű tanulmánykötetet.

A kötetben egy szerkesztői előszó és huszonkilenc tanulmány kapott helyet, amelyek három nagy fejezetbe tömörülnek:

1. *Általános jellemzés, általános tendenciák.* Az első fejezet, mint ahogy arra a cím is utal, általános képet kíván adni arról, hogy napjaink Oroszországában milyen irodalmi szelek fújnak, milyen irányba, és milyen erővel. Az ebben a fejezetben szereplő tanulmányok nem kizárólag irodalomtudományi szempontból nyújtanak betekintést a

jelenleg zajló általános tendenciákba, hanem igyekeznek más humántudományi ágakat is beemelni. Jó példa erre Tamara Gyjakova tanulmánya, amelyben az irodalmi múzeumok újszerű, experimentális jellegű kiállításairól ír. Tanulmányában rámutat arra, hogy ezek a múzeumok hogyan tudják a ma olvasóját közelebb hozni az irodalomhoz, illetve hogyan sikerül a segítségükkel újra érdekessé tenni a nagy klasszikusokat és a kortárs szerzőket korunk digitális nemzedéke számára is. E szempontból érdemes kiemelni Kalafatics Zsuzsanna tanulmányát, amely az információs technológiák motívumként való megjelenését elemzi Viktor Pelevin műveiben. A problémafelvetés igen korszerű, mivel a média és a számítógépes játékok vitathatatlanul megváltoztatták gondolkodásunkat; és az is tagadhatatlan tény, hogy napjainkban egyre inkább felmerül az igény, hogy a különböző videójátékokat érdemes tudományos perspektívából is szemlélni, hiszen Nyugaton már komoly projektek foglalkoznak ezzel a témával. Orosz viszonylatban is érdemes foglalkozni ezzel a témakörrel, gondoljunk csak Dmitry Glukhovsky Metro-sorozatára és a belőlük készült videójátékokra, de ide sorolhatjuk akár a Sztrugackij-fivérek regényéből készült klasszikus Tarkovszkij-filmet, a *Stalkert* is. Ebből a jelenségből kiindulva a videójátékok és az irodalom kölcsönhatásának

vizsgálata hamarosan további interdiszciplináris kutatások tárgyává válhat.

2. A XIX. századi irodalmi hagyomány és a kortárs irodalmi folyamat. A posztmodern irodalom-felfogás szerint már minden szöveget megírtak, minden történetet elmeséltek, ezért már nem lehet semmi újat, semmi eredetit létrehozni. Ezért korunk irodalma akarva-akaratlanul is visszanyúl a korábbi korok irodalmi hagyományaihoz és sajátos módon megpróbálja újraértelmezni, saját képére formálni azokat, párbeszédet hozva létre a múlt és a jelen között. Az orosz posztmodern irodalomnak ez a folyamatos párbeszéd az egyik legfőbb ismérve, és a kötet második része ezt a párbeszédet próbálja általános problémákon, illetve konkrét műelemzéseken keresztül bemutatni és értelmezni. Tamara Gyjakova azt ismerteti, hogy a paródia hogyan válik a posztmodern irodalom egyik legfőbb eszközévé, Vass Annamária arra a kérdésre keresi a választ, hogy Jevgenyij Popov miként próbál szakítani az orosz irodalom moralizálásával a *Küszöb küszöbén* című művében, Molnár Angelika pedig tanulmányában azt elemzi, hogy Szorokin miként olvassa Goncsarov *Szakadékat*. Goreity József arra is rávilágít azonban, hogy ez az irodalmi diskurzus nem csak a posztmodern írók egyik jól bevált fogása, mivel az „újrealisták” a klasszikus orosz realizmus hagyományát próbálják tovább

vinni, igaz, más eszközökkel, mint ahogyan a posztmodern szerzők.

3. *A kortárs orosz próza műfaji sokszínűsége.* A kötet utolsó fejezete megkísérel rendet teremteni a kortárs orosz irodalom roppant változatos, műfajilag rendkívül sokszínű világában. Ennek során, többek között, igyekszik tisztázni olyan irodalmi terminusokat, melyekkel gyakran találkozunk, de – talán éppen ennek okán – jelentésük nem egészen körülhatárolható. Ilyen például az orosz regény – pontosabban az orosz nagyregény – műfaji fogalma, amely egybeforrott Dosztojevszkij, Goncsarov és Tolsztoj nevével, és azóta is sok szerző követendő példaként, „standardként” tekint erre a műfajra, és igyekszik folytatni ezt a tradíciót. De beszélhetünk-e egyáltalán olyanról, hogy „az orosz regény”, és ha igen, akkor milyen műfaji szempontok szerint? Miként realizálódik a regény az orosz irodalom különböző korszakaiban, illetve napjainkban? Még általánosabb szempontból közelítve: létezik-e egyáltalán a regény mint műfaj? Van-e a regénynek létjogosultsága napjaink magas irodalmában, vagy lehetséges, hogy a tömegirodalom (mint például a szerelmesregény, a detektívregény, a fantasy) egészen kisajátították maguknak ezt a műfajt? Erre a kérdésre keresi a választ többek között Natalja Ivanova tanulmánya is.

Az orosz irodalom jelene és jövője című kötet érdekes olvasmány

lehet olyan szlavisták számára is, akik nem a kortárs orosz irodalmat kutatják, hiszen interdiszciplináris jellege miatt fontos adalékul szolgálhat a kultúra- és a médiatudományok kutatói számára is.

Összességében elmondhatjuk, hogy hiánypótló munkáról van szó, amely progresszív módon igyekszik megválaszolni számtalan fontos kérdést. A kötet azonban, jelentős terjedelme ellenére is, csak kisebb keresztmetszetét adhatja azoknak a sokszínű, komplex és szerteágazó folyamatoknak, amelyek az orosz irodalomban jelenleg uralkodnak. Azonban mivel a jelen kötet csupán az első állomás, bízhatunk benne, hogy a következő kötetek a kortárs orosz irodalom más területeibe is betekintést fognak nyújtani.

A kortárs orosz irodalomról szóló konferenciasorozattal, és az annak anyagából készült monográfiával a kötet főszerkesztője, Goretity József jelentős tudományos hiányt pótol: a neves oroszországi és hazai szakemberek ruszisták írásaiból olyan kötetet hozott létre, amely érdeklődésre tarthat számot nemcsak a hazai, hanem a nemzetközi ruszisztikában is.

Debreceni Ferenc
egyetemi hallgató (orosz MA),
Debreceni Egyetem

